

УДК 327.82(510):061.1ЄС]:623.45(55)

Чебан Олександр

к. політ. н.,
запрошений науковий співробітник,
Монтерейський центр з питань нерозповсюдження
імені Джеймса Мартіна,
Міддлберійський інститут міжнародних досліджень,
вул. Пірс Стріт, 460, м. Монтерей, 93940, Каліфорнія, США
Tel.: (38096) 4281193
E-mail: alexandercheban75@gmail.com
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-9197-4609>
DOI: <http://dx.doi.org/10.18524/2707-5206.2021.34.229944>

Краскова Аліса

студентка,
кафедра міжнародних відносин,
факультет політології, соціології і міжнародних відносин
ОНУ імені І. І. Мечникова
Французький бул., 24/26, м. Одеса, 65058, Україна
Tel.: (38093) 5809412
E-mail: kraskovaaaaalica@gmail.com
DOI: <http://dx.doi.org/10.18524/2707-5206.2021.34.229944>

ТРУДНОЩІ ВЗАЄМОДІЇ ЄС ТА КНР ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ІРАНСЬКОЇ ЯДЕРНОЇ ПРОГРАМИ

У статті доведено, що актуальність обраної теми зумовлена значним впливом Китаю та ЄС на переговори із врегулювання проблеми іранської ядерної програми. У статті здійснено порівняльний аналіз політики ЄС та КНР щодо врегулювання проблеми іранської ядерної програми. У роботі також зазначено, що з часів правління в США президентської адміністрації Дональда Трампа ЄС і КНР розглядаються як важливі актори у врегулюванні проблеми ядерної програми Ірану. Саме тому основною метою роботи є оцінка впливу на європейську безпеку політики Китаю і ЄС щодо розвитку ядерної програми Ісламської Республіки Іран (ІРІ). У статті згадано історію взаємин КНР і Ірану в ядерній сфері та відзначено важливу роль Китаю в розвитку іранської ядерної програми. Той факт, що країни ЄС є партнерами або союзниками США, головним суперником ІРІ, ускладнив діалог між Євросоюзом та Іраном. У статті показано, що за часів президентства Махмуда Ахмадинежада ядерна програма ІРІ не була контрольована міжнародною спільнотою, що і підштовхнуло Китай підтримати санкції Ради Безпеки ООН проти Ірану. У статті також зазначено, що ЄС до кінця 2000-х, так само як і КНР, без ентузіазму ставився до політики США, спрямованої проти Ірану. Були досліджені ірано-китайські взаємини у ядерній сфері. Відзначено, що незважаючи на те, що КНР зацікавлена в експорті іранських енергоресурсів, Пекін уже не буде миритися з наявністю ядерної зброї в руках Ірану. Зроблено припущення, що той факт, що Китай виступає проти ядерного статусу ІРІ, це дає йому можливість налагодити співпрацю з ЄС у випадку, якщо Іран вирішить набути

ядерну зброю. Відзначено, що КНР мала важливе значення у переговорах про підписання Спільного всеосяжного плану дій (СВПД), тобто ядерної угоди з Іраном. У статті згадані подальші дії ЄС і КНР після розірвання СВПД. Розглянуті перспективи розвитку ситуації довкола іранської ядерної програми. У результаті дослідження було зроблено висновок про те, що Китай і ЄС зіграли важливу роль у досягненні СВПД та проведенні дипломатичних переговорів з Іраном. У статті відзначено посилення ролі Пекіна як ключового партнера Тегерана та зменшення впливу ЄС на зовнішню політику Ірану.

Ключові слова: іранська ядерна програма, Спільний всеосяжний план дій, нерозповсюдження ядерної зброї, відносини між ЄС та Іраном, ірано-китайське співробітництво.

Постановка проблеми

Ядерна програма Ірану становить виклик для міжнародної безпеки в цілому і європейської безпеки зокрема упродовж останніх двох десятиліть. Вирішення цієї актуальної проблеми міжнародних відносин багато в чому залежить від позиції Китаю, який традиційно лояльно ставиться до правлячого в Ірані режиму, хоча водночас не зацікавлений у набутті Іраном ядерної зброї. Євросоюз також відіграє важливу роль у переговорах з питань іранської ядерної програми, і саме європейські країни ініціювали мирні переговори про врегулювання проблеми іранської ядерної програми на початку 2000-х років. Після суттєвого погіршення відносин Ірану та США унаслідок правління адміністрації Дональда Трампа роль ЄС як важливого посередника у переговорах про іранське ядерне досє знову зростає. Причому Євросоюзу важливо співпрацювати не лише зі США у досягненні скоординованої позиції по відношенні до Ірану, а й з іншими учасниками Спільного всеосяжного плану дій (тобто ядерної угоди, яка була підписана Іраном і шістьма великими державами у 2015 році і яка обмежила розвиток іранської ядерної програми) (Joint Comprehensive Plan of Action, 2015). Зокрема Європейському Союзу важливо розуміти та враховувати специфіку позиції Китайської Народної Республіки (КНР) щодо ядерної програми Ісламської Республіки Іран (ІРІ).

Таким чином, розглянута у статті проблема налагодження співпраці між КНР та ЄС з питань врегулювання проблеми ядерної програми Ірану пов'язана з такими важливими науковими та практичними завданнями: по-перше, з'ясувати особливості позиції Китаю стосовно іранської ядерної програми; по-друге, порівняти політику Китаю та ЄС щодо Ірану та його ядерної програми; і по-третє, проаналізувати можливі перспективи розвитку ситуації довкола ядерної програми Ірану та вплив ЄС та КНР на врегулювання цієї проблеми.

Аналіз попередніх досліджень

Проблема іранської ядерної програми добре досліджена у науковій літературі. Позиція ЄС щодо іранської ядерної програми висвітлена у роботах Е. Геранмаїє (Geranmayeh, 2020), яка зосереджує увагу на впливі політики адміністрації президента Трампа на внутрішню та зовнішню по-

літику Ірану і на те, як це може позначитися на відносинах між Іраном та ЄС. Інша доповідь, підготовлена європейськими аналітиками для Європейського парламенту, вивчає сучасний стан відносин між ЄС та Іраном і вплив на їх розвиток внутрішньо- та зовнішньополітичних факторів, у тому числі чинника адміністрації Дональда Трампа (Sproge & Defossez, 2020, р. 44). Робота українських дослідниць Поліни Сіновець та Валерії Гергієвої (Sinovets & Gergieva, 2019, р. 14–20) порівнює миротворчий підхід ЄС до проблематики іранської ядерної програми з наступальною політикою адміністрації Д. Трампа. Тематика формування єдиної європейської політики відносно іранської ядерної програми описана також у дослідженні італійських учених Рікардо Акларо та Марка Сідді (Alcario & Siddi, 2020, р. 20).

Серед робіт, присвячених аналізу позиції Китаю стосовно іранської ядерної програми, варто відзначити статтю Ванга Сіюе, у якій автор скептично ставиться до того, що відносини між Тегераном та Пекіном дійсно мають такий стратегічний і дружній характер, як про це офіційно декларується (Wang 2020). Іншої думки дотримуються Алем Салех та Закія Язданшенас, які обґрунтовують думку про те, що зближення Ірану та Китаю може становити виклик для європейської та євроатлантичної безпеки (Saleh & Yazdanshenas 2020). Позитивні та проблемні моменти взаємин між Китаєм та Іраном, у тому числі у контексті іранської ядерної програми, розглянуті також у роботах Саєда Джафарі (Jafari, 2020) та Алекса Ватанки (Vatanka, 2019).

Метою роботи є дослідити проблеми та перспективи взаємодії ЄС та КНР у вирішенні питання іранської ядерної програми.

У роботі розглянуті такі **дослідницькі питання**: яким чином взаємодія між Китаєм та Євросоюзом може вплинути на врегулювання проблеми іранської ядерної програми і наскільки імовірними є перспективи співпраці між ЄС та КНР у вирішенні цього питання, а також наскільки їх зусилля у цій сфері вплинуть на європейську безпеку.

Для оцінки впливу на європейську безпеку зусиль Китаю та ЄС стосовно проблеми іранської ядерної програми у роботі були застосовані метод компаративістського аналізу для порівняння політики Пекіна та Брюсселя щодо ядерної діяльності Тегерана, а також метод системного аналізу для визначення впливу іранської ядерної політики на систему європейської безпеки.

У роботі були опрацьовані дані доповідей Міжнародної агенції з атомної енергії (МАГАТЕ) про іранську ядерну програму, а також тексти договорів про стратегічне співробітництво між Китаєм та Іраном і документи ЄС про іранську ядерну програму. Для аналізу даних цих та інших документів було застосовано метод контент-аналізу.

Теоретичною базою роботи стали ті напрями теорії міжнародних відносин, які пояснюють причини розповсюдження ядерної зброї та обґрунтовують ядерний вибір країн. Зокрема автори взяли за основу у якості теоретичного підґрунтя дослідження теорію неоліберального інституціоналізму, яка пояснює мотиви прагнення або відмови держав від ядерної зброї

впливом таких провідних міжнародних інституцій, як Рада Безпеки ООН, МАГАТЕ та інших міжнародних організацій.

Виклад основного матеріалу

Китай та Іран пов'язує уже доволі тривала історія добрих двосторонніх відносин, у тому числі у ядерній сфері. Китайсько-іранські відносини активізувалися на початку 1990-х років, після того як завершилася ірано-іракська війна і до влади в Ірані прийшов новий верховний лідер аятола Алі Хаменеї, під час правління якого президентом Х. Рафсанджані та М. Хатамі поступово почали виводити Іран з міжнародної ізоляції, у якій країна перебувала під час правління засновника ІРІ аятоли Хомейні у 1979–1989 роках (Clawson & Eisenstadt, 1998). На початку 1990-х років Іран намагався налагодити відносини насамперед з тими країнами, які були не особливо дружніми до США, і тому Китай вважався в Ірані перспективним партнером. Китай зіграв позитивну роль і в розвитку іранської ядерної програми, оскільки китайські фахівці допомагали будувати ядерний дослідницький центр в Ісфахані (Esfahan / Isfahan Nuclear Technology Center, 2000).

Починаючи з 2002 року іранська ядерна програма опинилася у центрі міжнародної уваги після того, як іранські опозиціонери розкрили важливі відомості про таємний розвиток робіт зі створення ядерної бомби в Ірані (Iran's Nuclear Program Timeline and History, 2020). У 2003–2005 роках врегулювати проблему іранської ядерної програми у ході багатосторонніх дипломатичних переговорів намагалися ЄС та трійка провідних європейських держав (Великобританія, Німеччина та Франція, після виходу Великобританії з ЄС ці три країни стали скорочено називати Є-3) (Bianco, 2020).

Китай приєднався до багатосторонніх переговорів з приводу іранської ядерної програми у 2006 році разом з Росією та США, після чого група країн-переговорників з Іраном почала називатися ЄС/ЄЗ+3 або П5+1 (п'ять постійних членів Ради Безпеки ООН плюс Німеччина) (Timeline of Nuclear Diplomacy with Iran, 2006).

Слід зазначити, що з Китаєм у Ірану склалися більш довірливі відносини, ніж з ЄС, оскільки європейські країни були союзниками або партнерами Сполучених Штатів, що залишалися для Ірану головним ворогом. Тим не менше, до кінця 2000-х років як європейські країни, так і Китай мали досить непогані відносини з Іраном, оскільки усі вони були зацікавлені в експорті іранських енергоресурсів. Той факт, що у середині 2000-х років ЄС проявив більшу стурбованість іранською ядерною програмою, ніж Китай, можна пояснити, як вбачається, тим, що у Пекіні в той час, на відміну від європейських столиць, всерйоз не вірили, що Іран дійсно збирається набувати ядерну зброю. До такого висновку могли підштовхнути і звіти МАГАТЕ, і опублікована у 2007 році доповідь розвідувальних співтовариств США про іранську ядерну програму (National Intelligence Council, 2007). За даними МАГАТЕ та американської розвідки, Іран припинив розробляти макет та дизайн атомної бомби ще у 2003 році. Той факт, що Іран

продовжував нарощувати збагачення урану, можна було пояснити бажанням продемонструвати появу у країні передових технологій та зміцнити її міжнародний престиж. Імовірно, з цієї причини Китай в той час не вірив, що Іран серйозно збирався набувати ядерну зброю і тому він разом з Росією блокував прийняття жорстких санкцій проти Ірану на засіданнях Ради Безпеки ООН у 2006–2009 роках (Kemenade, 2010).

Однак поступово позиція Китаю до іранської ядерної програми почала змінюватися унаслідок конфронтаційної і безкомпромісної політики президента ІРІ Махмуда Ахмадінежада, за часів правління якого Іран різко збільшив запаси збагаченого урану, а також рівень його збагачення. Ядерна політика М. Ахмадінежада давала все більше підстав для того, щоб сумніватися у задекларованому іранською владою мирному характері ядерної програми Ірану. Тому Китай у 2010 році підтримав запровадження економічних санкцій проти Ірану на засіданні РБ ООН (MacAskill, 2010).

Слід зазначити, що європейські країни, так само як і Китай, до кінця 2000-х років доволі неохоче приєднувалися до ініційованого Сполученими Штатами міжнародного тиску на ІРІ. Наприклад, адміністрації Джорджа У. Буша у другій половині 2000-х років вдалося переконати західноєвропейські компанії відмовитися від співпраці з іранськими нафтовими підприємствами, але в той же час східноєвропейські компанії продовжували залишатися присутніми на іранському ринку енергоресурсів (Kozhanov, 2011). Лише після запровадження санкцій РБ ООН проти Ірану у 2010 році європейські компанії почали відмовлятися від співпраці з Іраном. Однак до повного нафтового ембарго проти Ірану ЄС долучився лише у 2012 році (Kitous, Saveyn, Gervais, Wiesenthal & and Soria, 2013, p. 4).

У цей період Китай продовжував намагатися підтримувати дружні відносини з Іраном та разом з Росією виступав проти запровадження Радбезом ООН ще жорсткіших антиіранських економічних санкцій, ніж ті, які були введені резолюцією РБ ООН № 1929 у 2010 році (United Nations Security Council, 2010). Тим не менше, у 2010–2013 роках китайсько-іранські відносини стали більш прохолодними, і Китай у цей час навіть добровільно скоротив експорт іранської нафти (Holmquist & Englund, 2020, p.17), хоча офіційно він не приєднувався до оголошеного західними країнами нафтового ембарго проти Ірану. Таким чином, Китай продемонстрував, що попри високу зацікавленість в експорті іранських енергоресурсів Пекін не буде миритися з набуттям Іраном ядерної зброї, оскільки це суперечило б китайським національним інтересам, так само як і інтересам переважної більшості країн світу. Той факт, що КНР виступає проти ядерного статусу Ірану відкриває перспективи для потенційної співпраці між Китаєм та ЄС, а також США щодо врегулювання проблеми іранської ядерної програми у випадку, якщо Іран вирішить наблизитися до так званого порогу набуття ядерної зброї. Як вбачається, і Ірану, і західним державам слід враховувати досвід приєднання Китаю до антиіранських економічних санкцій у 2010–2013 роках і зараз, коли в іранському парламенті прийнято закон, який передбачає обмеження доступу інспекторів Міжнародної агенції з атомної енергії (МАГАТЕ) до іранських ядерних об'єктів у випадку продо-

вження дії американських санкцій проти ІРІ. На наш погляд, якщо Іран справді на тривалий час обмежить співпрацю з МАГАТЕ і зробить свою ядерну програму більш непрозорою та закритою, то це може зрештою спонукати Китай, а також Росію приєднатися до міжнародних санкцій проти ІРІ, як це вони зробили у 2010–2013 роках.

Втім, на даний момент Китай поки підтримує Іран і вимагає від США зробити перший крок для зняття економічних санкцій з Ірану як передумови для того, щоб вимагати від Ірану повернення до виконання умов Спільного всеосяжного плану дій (СВПД), який було підписано у 2015 році (IRIB World Service, 2021). Китай разом з іншими країнами групи П5+1 брав участь у переговорах з досягнення цієї ядерної угоди з Іраном у 2013–2015 роках. Як відомо, унаслідок цих переговорів і було укладено СВПД, який суттєво обмежив масштаби іранської програми збагачення урану, а також обмежив інші види ядерної діяльності Ірану, і головне, поставив іранську ядерну програму під суворий міжнародний контроль з боку МАГАТЕ.

Втім, після того, як з СВПД у 2018 році вийшли США та відновили жорсткі економічні санкції проти ІРІ, Тегеран був змушений також вийти з угоди (Wintour, 2019). ЄС активно намагався врятувати угоду і навіть створив спеціальний механізм торгівлі з Іраном в умовах дії американських економічних санкцій, який називався ІНСТЕКС. Втім, у рамках цього механізму європейські країни поставляли до Ірану лише гуманітарні товари, які не були охоплені американськими санкціями. Інші товари європейські компанії побоюються експортувати в Іран через можливі санкції з боку США, і тому ІНСТЕКС не сприяв поліпшенню економічної ситуації в Ірані і таким чином виявився неефективним інструментом для того, щоб переконати Іран не виходити з СВПД (Batmanghelidj & Shah, 2019).

Китай, так само як і європейські країни, критикував адміністрацію Дональда Трампа за вихід з СВПД. Однак на відміну від країн ЄС, Китай не остерігався американських санкцій за співпрацю з Іраном, оскільки адміністрація Дональда Трампа і так фактично вела торговельну війну проти КНР. Таким чином, Китай разом з Росією та Іраном опинився у групі країн, з якими США перебували в економічному і політичному протистоянні, і це змушувало три країни тісніше співпрацювати між собою. Тому у 2019 році КНР, РФ та ІРІ провели спільні масштабні військові навчання (Xuanzun, 2020). У 2020 році Китай та Іран підписали угоду про стратегічне партнерство (Salh & Yazdanshenas, 2020).

Прихід у Білий дім адміністрації Джо Байдена дав надії на повернення США та Ірану до виконання СВПД. Втім, на початку 2021 року адміністрація Дж. Байдена не поспішала повертати США до ядерної угоди з Іраном, мотивуючи це тим, що Іран спершу мусить повернутися до виконання своїх зобов'язань згідно з СВПД, тобто зменшити кількість збагаченого урану та газових центрифуг для його збагачення. У свою чергу, Іран заявляв про свою недовіру до обіцянок США зняти санкції і вимагав, щоб спочатку Вашингтон припинив економічну війну з Тегераном, після чого ІРІ почне обмежувати свою ядерну програму. Ситуація погіршується тим, що упро-

довж 2020 року були убиті два провідних іранських діячі — спочатку генерал Касем Солеймані (Qasem Soleimani: US kills top Iranian general 2020), а потім провідний ядерний фізик Мохсен Фахрїзаде (Mohsen Fakhrizadeh Iran scientist killed, 2020). На вбивство обох цих діячів Іран відреагував черговим нарощуванням масштабів своєї ядерної програми (Lister, 2020). Крім того, для того щоб змусити США та їх європейських союзників скоріше зняти економічні санкції, іранський парламент (меджліс) у грудні 2020 року прийняв неоднозначний закон, який зобов'язує Іран обмежити співпрацю з МАГАТЕ та виробляти збагачений до 20 % уран, якщо санкції не будуть зняті (Iran nuclear crisis, 2020). Слід зазначити, що підняття Іраном рівня збагачення з 4,5 %, який був до кінця 2020 року, до 20 % може означати суттєве наближення до так званого ядерного порогу, оскільки якщо вдалося збагатити уран до 20 %, то подальше його збагачення до збройового рівня у 90 % не становить проблеми з технічної точки зору (Iran nuclear deal, 2020). Тому ЄС негативно відреагував на наміри Ірану різко збільшити рівень збагачення урану та обмежити доступ інспекторів МАГАТЕ на іранські ядерні об'єкти, хоча при цьому європейські країни підтримують відновлення СВПД (Council of the EU, 2021).

Натомість Китай, на відміну від ЄС, повністю підтримує позицію Ірану. Китай разом з Росією вимагають від США негайно послабити режим санкцій проти Ірану і лише після цього очікувати, що Тегеран повернеться до виконання СВПД (IRIB World Service, 2021).

Таким чином, мають місце відмінності у позиціях між Китаєм, ЄС та США щодо іранської ядерної програми. Частково це зумовлено тим, що на відміну від КНР, європейським країнам доводиться рахуватися з американською позицією щодо Ірану. Однак грають роль і інші фактори. Для Китаю єдиним украй небажаним наслідком іранської політики може стати лише наближення Ірану до ядерного статусу, і як уже зазначалося, у 2010–2013 році Китай негативно відреагував на рух Ірану у цьому напрямі. Однак на даний момент у Китаю, скоріше за все, поки немає підстав вважати, що Іран всерйоз збирається набувати ядерну зброю, адже до кінця 2020 року попри нарощування масштабів ядерної програми Іран, тим не менше, надавав інспекторам МАГАТЕ вільний доступ на всі свої ядерні об'єкти і надавав переконливі докази того, що роботи зі створення ядерної бомби не велися. Заяви Ірану про наміри обмежити співпрацю з МАГАТЕ у 2021 році можна розцінювати скоріше як спроби натиснути на США та ЄС, ніж реальні наміри приховати таємну ядерну діяльність. Тому, на нашу думку, у Китаю поки немає причин турбуватися про іранську ядерну програму.

Імовірно, що і в ЄС поки що не вірять, що Іран дійсно буде у найближчому майбутньому працювати над створенням ядерної зброї. Однак, на відміну від Китаю, ЄС має інші причини турбуватися про іранську зовнішню політику. Насамперед європейські країни турбуються про іранські балістичні ракети середнього радіусу дії «Шехаб-3» та «Шехаб-4», які Іран постійно удосконалює. Уже зараз ці ракети потенційно можуть уражати територію країн Південно-Східної Європи (Kahwaji, 2020). Натомість, Ки-

таю поки нема причин турбуватися про іранську ракетну програму, оскільки іранські ракети не мають технічної можливості досягти густонаселених промислових центрів на сході Китаю, і до того ж, Китай, на відміну від країн ЄС, не є союзником або партнером США і навпаки, перебуває у близьких відносинах з ІРІ. Таким чином, на відміну від ЄС, у Китаю немає причин турбуватися, що у випадку збройного конфлікту між західними країнами та Іраном його територія може постраждати від ракетних ударів.

Крім того, ЄС має ще одну серйозну причину для занепокоєння з приводу Ірану, якої немає у Китаю. Оскільки ЄС географічно перебуває до регіону Близького та Середнього Сходу значно ближче, ніж Китай, то відповідно європейські країни більше, ніж Пекін, зацікавлені у збереженні стабільності в цьому регіоні, адже громадянські війни у Лівії, Сирії, Ємені спровокували масовий потік біженців у Європу і викликали там масштабну міграційну кризу усередині 2010-х років. Тому на відміну від КНР, у ЄС з тривогою спостерігають за підтримкою Іраном воєнізованих формувань у Лівані, Сирії, Іраку та Ємені, оскільки діяльність цих формувань багато в чому заважає стабілізації ситуації в регіоні і потенційно може спровокувати новий наплив біженців у Європу (Immenkamp, 2020).

Таким чином, через наявність такої стурбованості ЄС відносно політики Ірану, а також через необхідність враховувати позицію США відносини між ЄС та Іраном далеко не такі дружні, як відносини між ІРІ та КНР.

Водночас ЄС все одно підтримує менш жорстку позицію щодо Ірану, ніж США. Європейські лідери вважають, що спершу необхідно врегулювати проблему іранської ядерної програми і лише після цього приступати до вирішення інших проблем, пов'язаних з іранською політикою (Adebahr, 2021). Натомість США за часів правління президента Трампа вважали, що проблеми іранської ядерної програми мають вирішуватися у комплексі з проблемами регіональної політики Ірану та його ракетно-космічною програмою (National Security Strategy of the United States, 2017, p. 56). Адміністрація Джо Байдена задекларувала інший підхід до іранської ядерної програми (Erlanger, 2020), близький до позиції ЄС, однак насправді складається враження, що поки що США не готові відмовитися від політики адміністрації Д. Трампа з питань іранської ядерної програми. Адже як вбачається, вирішити проблему того, хто перший робить поступки (тобто чи Іран перший обмежує ядерну програму, чи США першими знімають санкції) з практичної точки зору не так уже й складно. Іранські високопосадовці уже давали зрозуміти, що вони готові погодитися на посередництво глави європейської дипломатії Жозепа Борреля для усунення американської стурбованості стосовно повернення Ірану до виконання СВПД (Iran: EU mediation, 2021). З нашої точки зору, було б цілком можливо організувати за посередництва ЄС, щоб Іран поетапно повертався до СВПД, а США поетапно знімали санкції, тим більше що сторони уже накопичили досвід у цій сфері під час переговорів щодо укладення СВПД у 2013–2015 роках.

До того ж, не вбачаються переконливими аргументи про те, що США занадто не довіряють Ірану, щоб знімати з нього санкції, поки не переконаються, що Іран дійсно обмежив свою ядерну програму. На нашу

думку, впродовж останніх років Тегеран продемонстрував, що принаймні у питаннях ядерної програми йому довіряти можна, оскільки Іран, як неодноразово підтверджувало МАГАТЕ, сумлінно виконував усі положення СВПД у 2016–2019 роках (The Director General, 2019, р. 6), і навіть після виходу з цієї угоди не припиняв співпраці з МАГАТЕ до кінця 2020 року (The Director General 2020, р. 8). 26 березня 2021 року Іран і Китай підписали Угоду про стратегічне співробітництво, що виражає бажання розширити співпрацю протягом наступних 25 років (Figueroa, 2021).

Нарешті, припускаємо, немає підстав остерігатися, що Іран у випадку зняття економічних санкцій не виконає своїх зобов'язань щодо СВПД ще і з тієї причини, що ці санкції завжди можна буде відновити, якщо Іран продемонструє наявність у нього намірів відносно набуття ядерної зброї. Щоправда, відновлення санкцій, так само як і їх зняття, відбувається не одразу і пов'язане з певними бюрократичними та технічними труднощами. Але зате якщо раптом Іран дійсно змусить підозрювати себе у проведенні таємної воєнної ядерної програми, то буде висока вірогідність, що до санкцій проти нього приєднаються не тільки США, а і ЄС, і навіть Китай та Росія, як було у 2010–2013 роках.

Сказане вище не означає спробу виправдати Іран, однак доводить, що іранська ядерна програма поки не є головною причиною для занепокоєння з боку США, ЄС, Китаю та інших впливових акторів на міжнародній арені. Якби США дійсно турбувалися лише про іранську ядерну програму, то вони повернулися б до СВПД, однак вони не бажають знімати економічні санкції, оскільки занепокоєні проблемами регіональної політики Ірану та його ракетної програми, про які Іран не бажає домовлятися (Staff, 2020). Ці проблеми не турбують Китай, і тому поки Іран не продемонструє намірів набути ядерну зброю, можна очікувати, що його відносини з КНР розвиватимуться у позитивному напрямку.

Разом з тим, слід відзначити, що для Ірану ЄС залишається не менш важливим партнером, ніж Китай. Вище уже було згадано, що Іран розглядав саме ЄС у якості головного посередника для контролю над поверненням Ірану та США до виконання СВПД. Європейські країни підтримують близькі відносини зі США і водночас не розривають стосунків з Іраном, і цим вони особливо цінні для Тегерану. Останнім часом ЄС не продемонстрував здатності позитивно вплинути на ситуацію довкола іранської ядерної програми, оскільки Євросоюз не став достатньо впливовим для цього актором міжнародних відносин. Тому цілком імовірно, що у випадку відсутності прогресу у заходах із врегулювання проблеми іранської ядерної програми значення ЄС для Ірану знижуватиметься, у той час як роль Китаю в іранській політиці зростатиме. Вірогідність такого сценарію зростає з наближенням президентських виборів в Ірані, які відбудуться улітку 2021 року і на яких перемогу мають шанс здобути консерватори, що традиційно не схильні до переговорів і поступок у ядерних питаннях (Sazhin, 2020).

Висновки

Таким чином, відповідно до зазначеної на початку роботи мети, можна зробити висновок, що як Китай, так і ЄС відіграли важливу роль у міжнародних переговорах з Іраном щодо з питань ядерної програми, зокрема, стосовно досягнення СВПД, підписання якого мало позитивний вплив на європейську безпеку. Отже, можна зробити висновок, що від позитивної взаємодії КНР та ЄС значною мірою залежить врегулювання питання іранської ядерної програми. За результатами дослідження можна також зробити висновок, що оскільки як ЄС, так і КНР підтримують відновлення СВПД, то можна очікувати, що Пекін та Брюссель співпрацюватимуть у майбутньому для врегулювання проблеми ядерної програми Тегерана. Разом з тим, слід брати до уваги, що для ІРІ дедалі важливішим партнером стає КНР, а вплив ЄС на іранську політику може у перспективі ослабнути, особливо після президентських виборів в Ірані улітку 2021 року.

Як вбачається, у подальших дослідженнях на тему можна було б детальніше розглянути не вивчену у статті взаємодію окремих найбільш впливових країн-членів ЄС з Китаєм з приводу врегулювання іранської ядерної програми, зокрема дослідити, наскільки часто згадується проблема Ірану у двосторонніх відносинах між КНР та деякими країнами ЄС і як ці двосторонні відносини можуть вплинути на міжнародні зусилля щодо врегулювання проблеми ядерної політики Тегерану.

Список використаної літератури

- Adebahr C. Where's Europe on the Iran Nuclear Deal? *Carnegie Endowment for International Peace*. 2021. 16 February. URL: <https://carnegieeurope.eu/strategieurope/83879> (дата звернення: 17.02.2021).
- Alcaro R., Siddi M. Differentiation in EU Foreign and Security Policy: EU Lead Groups in the Iranian Nuclear Dispute and the Ukraine Crisis. Rome: Istituto dei Affari Internazionali, 2020. 20 p. URL: <https://www.iai.it/en/publicazioni/differentiation-eu-foreign-and-security-policy-eu-lead-groups-iranian-nuclear-dispute> (дата звернення: 17.02.2021).
- Batmanghelidj E., Shah S. Protecting Europe-Iran Trade to Prevent War: A Provisional Assessment of INSTEX. *European Leadership Network*. 2019. 27 June. URL: <https://www.european-leadershipnetwork.org/wp-content/uploads/2019/06/ELNBB-INSTEX-June-27-2019-ADVANCE-COPY.pdf> (дата звернення: 10.02.2021).
- Bianco C. Gulf of difference: How Europe can get the Gulf monarchies to pursue peace with Iran. *European Council on Foreign Relations*. 2020. 10 June. URL: <http://surl.li/kuoa> (дата звернення: 10.02.2021).
- Clawson P., Eisenstadt M. Iran Under Khatami: A Political, Economic, and Military Assessment. *The Washington Institute*. 1998. 1 October. URL: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iran-under-khatami-political-economic-and-military-assessment> (дата звернення: 10.02.2021).
- Council of the EU. Iran: Declaration by the High Representative on behalf of the EU on the Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA), following latest Iranian activities. 2021. 11 January. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2021/01/11/iran-declaration-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-eu-on-the-joint-comprehensive-plan-of-action-jcproa-following-latest-iranian-activities/> (дата звернення: 10.02.2021).
- The Director General. Verification and monitoring in the Islamic Republic of Iran in light of United Nations Security Council resolution 2231 (2015). Report by the Director General. IAEA Board of Governors. GOV/2019/21. 2019. 31 May. URL: <https://www.iaea.org/sites/default/files/19/06/gov2019-21.pdf> (дата звернення: 10.02.2021).

- The Director General. Verification and monitoring in the Islamic Republic of Iran in light of United Nations Security Council resolution 2231 (2015). Report by the Director General. IAEA Board of Governors. GOV/2020/51. 2020. 11 November. URL: <https://www.iaea.org/sites/default/files/20/11/gov2020-51.pdf> (дата звернення: 10.02.2021).
- Erlanger S. Biden Wants to Rejoin Iran Nuclear Deal, but It Won't Be Easy. *The New York Times*. 2020. 17 November. URL: <https://www.nytimes.com/2020/11/17/world/middleeast/iran-biden-trump-nuclear-sanctions.html?> (дата звернення: 10.02.2021).
- Esfahan / Isfahan Nuclear Technology Center. *Federation of American Scientists*. 2000. 30 September. URL: <https://fas.org/nuke/guide/iran/facility/esfahan.htm> (дата звернення: 10.02.2021).
- Figueroa W. China-Iran Relations: The Myth of Massive Investment. *The Diplomat*. 2021. 6 April. URL: <https://thediplomat.com/2021/04/china-iran-relations-the-myth-of-massive-investment/> (дата звернення: 07.04.2021).
- Geranmayeh E. Reviving the revolutionaries: How Trump's maximum pressure is shifting Iran's domestic politics. *European Council on Foreign Relations*. 2020. 23 June. URL: https://www.ecfr.eu/publications/summary/reviving_the_revolutionaries_how_trumps_maximum_pressure_is_shifting_irans (дата звернення: 10.02.2021).
- Holmquist E., Englund J. China, and Iran — an unequal friendship. *Swedish Defence Research Agency*. 2020. 17 May. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/FOIR4976.pdf> (дата звернення: 10.02.2021).
- Immenkamp B. EU-Iran: The way forward. Can the JCPOA survive the Trump presidency? *European Parliament*. 2020. July. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652001/EPRS_BRI\(2020\)652001_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652001/EPRS_BRI(2020)652001_EN.pdf) (дата звернення: 10.02.2021).
- Iran: EU mediation likely to overcome nuclear deal impasse with the US. *TRT World*. 2021. 1 February. URL: <https://www.trtworld.com/middle-east/iran-eu-mediation-likely-to-overcome-nuclear-deal-impasse-with-us-43792>
- Iran nuclear crisis: Law aims to boost enrichment and block inspectors. *BBC News*. 2020. 3 December. URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-55168112> (дата звернення: 10.02.2021).
- Iran nuclear deal: Why do the limits on uranium enrichment matter? *BBC News*. 2020. 14 January. URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-48776695> (дата звернення: 10.02.2021).
- Iran's Nuclear Program Timeline and History. *Nuclear Threat Initiative*. 2020. June. URL: <https://www.nti.org/learn/countries/iran/nuclear/> (дата звернення: 10.02.2021).
- IRIB World Service. China urges the US to return to JCPOA as the only way out of the nuclear impasse. 2021. 22 February. URL: https://parstoday.com/en/news/iran-i135172-china_urges_us_to_return_to_jcpoa_as_only_way_out_of_nuclear_impasse (дата звернення: 23.02.2021).
- Jafari S. Trump Has Pushed Iran Into China's Arms. *Foreign Policy*. 2020. 8 August. URL: <https://foreignpolicy.com/2020/08/08/trump-has-pushed-iran-into-chinas-arms/> (дата звернення: 10.02.2021).
- Joint Comprehensive Plan of Action. *European Parliament*. 2015. 15 July. URL: <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/122460/full-text-of-the-iran-nuclear-deal.pdf> (дата звернення: 10.02.2021).
- Kahwaji R. Iran Missile Upgrades Complicate GCC Defense Efforts. *Breaking Defense*. 2020. 3 December. URL: <https://breakingdefense.com/2020/12/iran-missile-upgrades-complicate-gcc-defense-efforts/> (дата звернення: 10.02.2021).
- Kitous A., Saveyn B., Gervais S., Wiesenthal T., Soria A. Analysis of the Iran Oil Embargo. *European Commission. Joint Research Center Scientific and policy reports*. EUR 25691. Luxembourg (Luxembourg): Publications Office of the European Union, 2013. 29 p. DOI:10.2791/40480.
- Kozhanov N. U. S. Economic Sanctions against Iran: Undermined by External Factors. *Middle East Policy Council Journal*. 2011. Vol. XVIII, Is. 3. P. 144–160. URL: <https://merc.org/us-economic-sanctions-against-iran-undermined-external-factors> (дата звернення: 10.02.2021).
- Lister T. Iran drives another stake into the heart of the nuclear deal. *CNN News*. 2020. 6 January. URL: <https://edition.cnn.com/2020/01/04/middleeast/iran-soleimani-nuclear-deal-intl/index.html> (дата звернення: 13.01.2021).
- MacAskill E. Iran faces fresh sanctions as Russia and China support UN resolution. *The Guardian*. 2010. 18 May. URL: <https://www.theguardian.com/world/2010/may/18/iran-un-sanctions-russia-china> (дата звернення: 10.02.2021).

- Mohsen Fakhrazadeh: Iran scientist 'killed by remote-controlled weapon'. *BBC News*. 2020. 30 November. URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-55128970> (дата звернення: 06.01.2021).
- National Intelligence Council. Iran: Nuclear Intentions and Capabilities. *National Intelligence Estimate*. 2007. November. 9 p. URL: https://www.dni.gov/files/documents/Newsroom/Reports%20and%20Pubs/20071203_release.pdf (дата звернення: 10.02.2021).
- National Security Strategy of the United States of America. The White House. Washington, DC, 2017. December. 68 p. URL: <https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf> (дата звернення: 06.01.2021).
- Qasem Soleimani: the US kills top Iranian general in Baghdad airstrike. *BBC News*. 2020. 3 January. URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-50979463> (дата звернення: 06.01.2021).
- Saleh A., Yazdanshenas Z. Iran's Pact With China Is Bad News for the West. *Foreign Policy*. 2020. 9 August. URL: <https://foreignpolicy.com/2020/08/09/irans-pact-with-china-is-bad-news-for-the-west/> (дата звернення: 06.01.2021).
- Sazhin V. Iranian nuclear problem again — the storm clouds are gathering. *The International Affairs*. 2020. 24 November. URL: <https://en.interaffairs.ru/article/iranian-nuclear-problem-again-the-storm-clouds-are-gathering/> (дата звернення: 10.02.2021).
- Sinovets P., Gergieva V. The EU and the Iranian Nuclear Programme: Is Venus Weaker Than Mars? *UA: Ukraine Analytica*. 2019. Vol. 4, Is. 18. P. 14–20.
- Sproge K., Defossez G. State of play of EU-Iran relations and the future of the JCPOA. *European Parliament*. 2020. Vol. 44, October. DOI: 10.2861/292104.
- Staff R. Iran's missile programme is non-negotiable, says Rouhani. *Reuters*. 2020. December 14. URL: <https://www.reuters.com/article/iran-nuclear-usa-int-idUSKBN28O1KU> (дата звернення: 10.02.2021).
- Timeline of Nuclear Diplomacy With Iran. *Arms Control Association*. 2006. URL: <https://www.armscontrol.org/factsheets/Timeline-of-Nuclear-Diplomacy-With-Iran#2006> (дата звернення: 10.02.2021).
- United Nations Security Council. Resolution 1929. Adopted by the Security Council at its 6335th meeting. 2010. 9 June. URL: [https://www.undocs.org/S/RES/1929%20\(2010\)](https://www.undocs.org/S/RES/1929%20(2010)) (дата звернення: 10.02.2021).
- Vatanka A. China's Great Game in Iran. *Foreign Policy*. 2019. September 5. URL: <https://foreignpolicy.com/2019/09/05/chinas-great-game-in-iran/> (дата звернення: 10.02.2021).
- Wang X. China Won't Rescue Iran. *Foreign Policy*. 2020. 18 December. URL: <https://foreignpolicy.com/2020/12/18/china-wont-rescue-iran/> (дата звернення: 10.02.2021).
- Kemenade W. Center for Strategic and International Studies. *The Washington Quarterly*. 2010. Vol. 33, Is. 3. P. 99–114. DOI:10.1080/0163660X.2010.492344.
- Wintour P. Iran announces partial withdrawal from nuclear deal. *The Guardian*. 2019. 8 May. URL: <https://www.theguardian.com/world/2019/may/07/iran-to-announces-partial-withdrawal-from-nuclear-deal> (дата звернення: 10.02.2021).
- Xuanzun L. PLA to join Russian strategic drills, highlighting bilateral military ties. *Global Times*. 2020. 10 September. URL: <https://www.globaltimes.cn/content/1200475.shtml> (дата звернення: 10.02.2021).

References

- Adebahr, C. (2021, February 16). Where's Europe on the Iran Nuclear Deal? *Carnegie Endowment for International Peace*. Retrieved from <https://carnegieeurope.eu/strategieurope/83879> [in English].
- Alcaro, R., & Siddi, M. (2020). *Differentiation in EU Foreign and Security Policy: EU Lead Groups in the Iranian Nuclear Dispute and the Ukraine Crisis*. Rome: Istituto dei Affari Internazionali. Retrieved from <https://www.iai.it/en/pubblicazioni/differentiation-eu-foreign-and-security-policy-eu-lead-groups-iranian-nuclear-dispute> [in English].
- Batmanghelidj, E., & Shah, S. (2019, June 27). Protecting Europe-Iran Trade to Prevent War: A Provisional Assessment of INSTEX. *European Leadership Network*. Retrieved from <https://www.europeanleadershipnetwork.org/wp-content/uploads/2019/06/ELNBB-INSTEX-June-27-2019-ADVANCE-COPY.pdf> [in English].

- Bianco, C. (2020, June 10). Gulf of difference: How Europe can get the Gulf monarchies to pursue peace with Iran. *European Council on Foreign Relations*. Retrieved from <http://surl.li/kuoa> [in English].
- Clawson, P., & Eisenstadt, M. (1998). Iran Under Khatami: a Political, Economic, and Military Assessment. *The Washington Institute. Policy analysis*. October 1. Retrieved from <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iran-under-khatami-political-economic-and-military-assessment> [in English].
- Council of the EU. (2021). Iran: Declaration by the High Representative on behalf of the EU on the Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA), following latest Iranian activities. 11 January. Retrieved from <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2021/01/11/iran-declaration-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-eu-on-the-joint-comprehensive-plan-of-action-jcpoa-following-latest-iranian-activities/> [in English].
- The Director General. (2019). Verification and monitoring in the Islamic Republic of Iran in light of United Nations Security Council resolution 2231 (2015). IAEA Board of Governors. GOV/2019/21. 31 May. Retrieved from <https://www.iaea.org/sites/default/files/19/06/gov2019-21.pdf> [in English].
- The Director General. (2020). Verification and monitoring in the Islamic Republic of Iran in light of United Nations Security Council resolution 2231 (2015). IAEA Board of Governors. GOV/2020/51. 11 November. Retrieved from <https://www.iaea.org/sites/default/files/20/11/gov2020-51.pdf> [in English].
- Erlanger, S. (2020, November 17). Biden Wants to Rejoin Iran Nuclear Deal, but It Won't Be Easy. *The New York Times*. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2020/11/17/world/middleeast/iran-biden-trump-nuclear-sanctions.html?> [in English].
- Esfahan / Isfahan Nuclear Technology Center (2000). *Federation of American Scientists*. 30 September. Retrieved from <https://fas.org/nuke/guide/iran/facility/esfahan.htm> [in English].
- Figuroa, W. (2021, April 6). China-Iran Relations: The Myth of Massive Investment. *The Diplomat*. Retrieved from <https://thediplomat.com/2021/04/china-iran-relations-the-myth-of-massive-investment/>
- Geranmayeh, E. (2020). Reviving the Revolutionaries: How Trump's Maximum Pressure is Shifting Iran's Domestic Politics. *European Council on Foreign Relations*. 23 June. Retrieved from https://www.ecfr.eu/publications/summary/reviving_the_revolutionaries_how_trumps_maximum_pressure_is_shifting_irans [in English].
- Holmquist, E. & Englund, J. (2020, May 17). China, and Iran — an unequal friendship. *Swedish Defence Research Agency*. Retrieved from <file:///C:/Users/User/Downloads/FOIR4976.pdf> [in English].
- Immenkamp, B. (2020). EU-Iran: The way forward. Can the JCPOA survive the Trump presidency? *European Parliament*. July. Retrieved from [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652001/EPRS_BRI\(2020\)652001_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652001/EPRS_BRI(2020)652001_EN.pdf) [in English].
- Iran: EU mediation likely to overcome the nuclear deal impasse with the US. (2021, February 1). *TRT World*. Retrieved from <https://www.trtworld.com/middle-east/iran-eu-mediation-likely-to-overcome-nuclear-deal-impasse-with-us-43792> [in English].
- Iran nuclear crisis: Law aims to boost enrichment and block inspectors (2020, December 3). *BBC News*. Retrieved from <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-55168112> [in English].
- Iran nuclear deal: Why do the limits on uranium enrichment matter? (2020, January 14). *BBC News*. Retrieved from <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-48776695> [in English].
- Iran's Nuclear Program Timeline and History (2020). *Nuclear Threat Initiative*. June. Retrieved from <https://www.nti.org/learn/countries/iran/nuclear/> [in English].
- IRIB World Service (2021, February 22). China urges the US to return to JCPOA as the only way out of nuclear impasse. Retrieved from <https://parstoday.com/en/news/iran-il35172-china-urges-us-to-return-to-jcpoa-as-only-way-out-of-nuclear-impasse> [in English].
- Jafari, S. (2020, August 8). Trump Has Pushed Iran Into China's Arms. *Foreign Policy*. Retrieved from <https://foreignpolicy.com/2020/08/08/trump-has-pushed-iran-into-chinas-arms/> [in English].
- Joint Comprehensive Plan of Action. (2015). *European Parliament*. 15 July. URL: <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/122460/full-text-of-the-iran-nuclear-deal.pdf> [in English].
- Kahwaji, R. (2020, December 3). Iran Missile Upgrades Complicate GCC Defense Efforts. *Breaking Defense*. Retrieved from <https://breakingdefense.com/2020/12/iran-missile-upgrades-complicate-gcc-defense-efforts/> [in English].

- Kitous, A., Saveyn, B., Gervais, S., Wiesenthal, T. & Soria, A. (2013). Analysis Of The Iran Oil Embargo. *European Commission. Joint Research Center Scientific and policy reports*. EUR 25691. Luxembourg (Luxembourg): Publications Office of the European Union. doi:10.2791/40480 [in English].
- Kozhanov, N. (2011). U. S. Economic Sanctions against Iran: Undermined by External Factors. *Middle East Policy Council Journal*, XVIII(3), 144–160. Retrieved from <https://mepc.org/us-economic-sanctions-against-iran-undermined-external-factors> [in English].
- Lister, T. (2020, January 6). Iran drives another stake into the heart of the nuclear deal. *CNN News*. Retrieved from <https://edition.cnn.com/2020/01/04/middleeast/iran-soleimani-nuclear-deal-intl/index.html> [in English].
- MacAskill, E. (2010, May 18). Iran faces fresh sanctions as Russia and China support UN resolution. *The Guardian*. Retrieved from <https://www.theguardian.com/world/2010/may/18/iran-un-sanctions-russia-china>
- Mohsen Fakhrizadeh: Iran scientist 'killed by remote-controlled weapon'. (2020, November 30). *BBC News*. Retrieved from <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-55128970>
- National Intelligence Council (NIC). (2007, November). Iran: Nuclear Intentions and Capabilities. *National Intelligence Estimate*, 9. Retrieved from [https://www.dni.gov/files/documents/Newsroom/Reports % 20and % 20Pubs/20071203_release.pdf](https://www.dni.gov/files/documents/Newsroom/Reports%20and%20Pubs/20071203_release.pdf) [in English].
- National Security Strategy of the United States of America (2017, December). The White House. Washington, DC, 68. Retrieved from <https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf> [in English].
- Qasem Soleimani: the US kills top Iranian general in Baghdad airstrike. (2020, January 3). *BBC News*. Retrieved from <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-50979463> [in English].
- Saleh, A., & Yazdanshenas, Z. (2020, August 9). Iran's Pact With China Is Bad News for the West. *Foreign Policy*. Retrieved from <https://foreignpolicy.com/2020/08/09/irans-pact-with-china-is-bad-news-for-the-west/> [in English].
- Sazhin, V. (2020, November 24). Iranian nuclear problem again — the storm clouds are gathering. *The International Affairs*. Retrieved from <https://en.interaffairs.ru/article/iranian-nuclear-problem-again-the-storm-clouds-are-gathering/> [in English].
- Sinovets, P., & Gergieva, V. (2019). The EU and the Iranian Nuclear Programme: Is Venus Weaker Than Mars? *UA: Ukraine Analytica*, 4(18), 14–20. [in English].
- Sproge, K., & Defossez, G. (Eds.). (2020, October). *State of play of EU-Iran relations and the future of the JCPOA*. European Parliament, 44. doi: 10.2861/292104 [in English].
- Staff, R. (2020, December 14). Iran's missile programme is non-negotiable, says Rouhani. *Reuters*. Retrieved from <https://www.reuters.com/article/iran-nuclear-usa-int-idUSKBN2801KU> [in English].
- Timeline of Nuclear Diplomacy With Iran. (2006). *Arms Control Association*. Retrieved from <https://www.armscontrol.org/factsheets/Timeline-of-Nuclear-Diplomacy-With-Iran#2006> [in English].
- United Nations Security Council. (2010). Resolution 1929. Adopted by the Security Council at its 6335th meeting, on 9 June 2010. Retrieved from [https://www.undocs.org/S/RES/1929 % 20\(2010\)](https://www.undocs.org/S/RES/1929%20(2010)) [in English].
- Vatanka, A. (2019, September 5). China's Great Game in Iran. *Foreign Policy*. Retrieved from <https://foreignpolicy.com/2019/09/05/chinas-great-game-in-iran/> [in English].
- Wang, X. (2020, December 18). China Won't Rescue Iran. *Foreign Policy*. Retrieved from <https://foreignpolicy.com/2020/12/18/china-wont-rescue-iran/> [in English].
- Kemenade, W. (2010, July). Center for Strategic and International Studies. *The Washington Quarterly*, 33(3), 99–114. doi: 10.1080/0163660X.2010.492344 [in English].
- Wintour, P. (2019, May 8). Iran announces partial withdrawal from the nuclear deal. *The Guardian*. Retrieved from <https://www.theguardian.com/world/2019/may/07/iran-to-announces-partial-withdrawal-from-nuclear-deal> [in English].
- Xuanzun, L. (2020, September 10). PLA to join Russian strategic drills, highlighting bilateral military ties. *Global Times*. Retrieved from <https://www.globaltimes.cn/content/1200475.shtml> [in English].

Стаття надійшла до редакції 14.04.2021

Чебан А. Я.

Центр Джеймса Мартина по исследованиям в области нераспространения (CNS) Миддлберийского института международных исследований, ул. Пирс Стрит 460, г. Монтерей, 93940, Калифорния, США

Краскова А. С.

факультет международных отношений, политологии и социологии ОНУ имени И. И. Мечникова, к. 32, Французский бул. 24/26, г. Одесса, 65058, Украина

ТРУДНОСТИ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ЕС И КНР ПО РЕШЕНИЮ ПРОБЛЕМЫ ИРАНСКОЙ ЯДЕРНОЙ ПРОГРАММЫ

Резюме

В статье доказано, что актуальность выбранной темы обусловлена значительным влиянием Китая и ЕС на переговоры об урегулировании проблемы иранской ядерной программы. В статье применен сравнительный анализ политики ЕС и КНР по урегулированию проблемы иранской ядерной программы. В работе отмечается, что со времен правления в США президентской администрации Д. Трампа ЕС и КНР рассматриваются как важные акторы в урегулировании проблемы ядерной программы Ирана. Поэтому целью работы является оценка влияния на европейскую безопасность политики Китая и ЕС по развитию ядерной программы Исламской Республики Иран (ИРИ). В статье упомянута история взаимоотношений КНР и Ирана в ядерной сфере и обозначена роль Китая в развитии иранской ядерной программы. Отмечено, что из-за того, что страны ЕС являются союзниками США, которые считаются соперником ИРИ, диалог между Евросоюзом и Ираном усложнен. В статье показано, что во времена президентства Махмуда Ахмадинежада ядерная программа ИРИ не была контролируема международным сообществом, что и подтолкнуло Китай поддержать санкции Совета Безопасности ООН против Ирана. В статье отмечено, что ЕС до конца 2000-х, так же как и КНР, без энтузиазма относился к политике США, направленной против Ирана. Были исследованы ирано-китайские отношения в ядерной сфере. Обозначено, что несмотря на то, что КНР заинтересована в экспорте иранских энергоресурсов, Пекин не будет мириться с наличием ядерного оружия в руках Ирана. Сделано предположение, что тот факт, что Китай выступает против ядерного статуса ИРИ, дает ему возможность наладить сотрудничество с ЕС в случае, если Иран решит приобрести ядерное оружие. Отмечено, что КНР имела важное значение в переговорах по подписанию Совместного всеобъемлющего плана действий (СВПД), то есть ядерного соглашения с Ираном. В статье упомянуты дальнейшие действия ЕС и КНР после расторжения СВПД, рассмотрены перспективы развития ситуации вокруг иранской ядерной программы. Сделан вывод, что Китай и ЕС сыграли важную роль в достижении СВПД и проведении дипломатических переговоров с Ираном. В статье отмечено усиление роли Пекина как ключевого партнера Тегерана и уменьшение влияния ЕС на внешнюю политику Ирана.

Ключевые слова: иранская ядерная программа, Совместный всеобъемлющий план действий, нераспространение ядерного оружия, отношения между ЕС и Ираном, ирано-китайское сотрудничество

Cheban O. Y.

James Martin Center for Nonproliferation Studies (CNS),
Middlebury Institute of International Studies,
460 Pierce Street, Monterey, CA 93940, USA

Kraskova A. S.

Faculty of International Relations, Political Sciences, and Sociology, Odessa
I. I. Mechnikov National University,
French blv., 24/26, Odesa, 65058, Ukraine

PROBLEMS OF EU — CHINA RELATIONS IN SOLVING THE IRANIAN NUCLEAR PROGRAM'S ISSUE

Summary

It is proven in the paper that the topic is relevant due to the impact of China and the EU on the negotiations about the regulation of the Iranian nuclear program's issue. In the article, it is done a comparative analysis of the policy of the EU and China regarding the regulation of Iranian nuclear program's problem. It is also mentioned in the paper that since the time of the US presidential administration of Donald Trump, the EU and China have been seen as valuable actors in resolving the Iranian nuclear program's issue. For this reason, the main purpose of the work is a review of the influence that China's and EU's policies regarding the development of the nuclear program of the Islamic Republic of Iran (IRI) exert on European security. The history of China-Iran relations in the nuclear sphere and the role of China in the development of the Iranian nuclear program is mentioned in the paper. It is noted that the fact that the EU countries are partners or allies of the United States, which is the main rival of the IRI, has complicated the dialogue between the European Union and Iran. It is shown in the paper that during Mahmud Ahmadinejad's presidency, the Iranian nuclear program was not controlled by the international community, and because of that China supported sanctions of the UN Security Council against Iran. Until the end of the 2000s, the EU, as well as the People's Republic of China (PRC), did not support the US policy toward Iran. It is mentioned that despite the fact that China is interested in exporting Iranian energy resources, Beijing will never accept Iran's possession of nuclear weapons. It is assumed that China does not support the nuclear weapons status of Iran gives it the opportunity to cooperate with the EU in case Iran decides to acquire nuclear weapons. It is noticed that China had a major impact on the negotiations related to signing the Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA), i. e. the nuclear agreement with Iran. The further actions of the EU and the PRC after the dissolution of the JCPOA and the scenarios of development of the situation around the Iranian nuclear program were reviewed. It is concluded that China and the EU have played a significant role in achieving the JCPOA and conducting negotiations with Iran. The strengthening of Beijing's role as a key partner of Teheran and the decrease of the EU's impact on Iran's foreign policy were mentioned in the paper.

Key words: Iranian nuclear program, Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA), nonproliferation of nuclear weapons, EU-Iran relations, Iran-China cooperation.